

nem sorolja fel azt a számtalan forrásmunkát, melyek mint kevésbé használhatók, a szövegben magában említettnek. Ezek a forrásmunkák Németországnak és Ausztriának nemcsak összes bio- és bibliografiai munkáit ölelik fel, hanem kiadók és könyvtárak katalógusait is, a mennyiben nyomtatva vannak, a többek közt a nagy British Museum Catalogue of printed books katalogust is, és a szaklapokat. Jöcher, Engelmann, Gaedeke, Ersch, Schröder, Schlichtegroll, Wurzbach, Weller, Zedler, Will, Winer, Kayser, Heinsius, Schultz, Strieder mellett természetesen megtaláljuk a jegyzékben Kertbenyt, Petriket és Szinyeit is. Az egész mű 3 kötetre van tervezve. Egy kiegészítő kötet lesz hivatva az adalókat, a javításokat (a melyek ilyen terjedelmű munkánál el nem maradhatnak) és egy részletes regisztert, valamint a névtelen irodalmat 1850-től felölelni. A berendezés igen egyszerű és czélszerű, tisztán mechanikus elvek szerint betűszerinti; minden könyvtártudományilag nem képzett ember is könnyen kezeli a könyvet. Igen szerencsés gondolat volt a címeket lehetőleg röviden adni és a forrásmunkákra utalni, úgy hogy utólagos bírálat különösen kétes autorság esetében könnyen eszközölhető. A Deutsches Anonymen-Lexikon, ha későbbi kötetei hasonló alaposággal és szisztematikus világossággal tüntetik ki magukat, jelentékeny segédkönyv lesz tudós és laikus kezében. A mű kiállítása fényes; ezért a bibliofilek társaságát illeti köszönet. *St.*

Friedrich Johann Kleemeier. Handbuch der Bibliographie. Bécs, 1903. VIII + 304 l. 8-r.

Kedves külsővel és érdekes tartalommal bír e kis könyv, melyet szerzője a könyvvel foglalkozók legtágabb körének szánt. Első része, mely a könyvnyomtatás eredetével és elterjedésével foglalkozik nem közöl új adatokat, de ügyesen megismertet néhány oldalon mindazon eredményekkel, melyeket a tudományos kutatás legujabban e téren napfényre hozott. Pedig újabban nagy arányú munkásság folyt e téren. Ha egyébire nem tekintenénk, mint ama becses munkára, melyet Gutenberg 500 éves jubileumára Mainz városa adott ki 1900-ban, akkor is el kellene ismernünk a jelen mű szerzőjének érdemét, hogy annak összes jelentősebb adatait fel tudta használni.

Nem ez azonban a szerző célja, ez csupán a bevezetés. A második szakaszban foglalkozik munkája tulajdonképeni tárgyával: a könyv alkotórészeivel és történetével. Érdekes különbséget tesz a bibliophilia és a bibliomania között, mely utóbbi a könyvek árának sokszor szertelen emelkedését idézte elő. Így Marlborough herceg 1812-ben Boccaccio 1471. évi kiadásáért 45,200 márkát fizetett. Különös figyelmet szentel az ősnymtatványoknak, melyeknek úgy jellemző tulajdonságait, mint lajstromzásuk módját tüzetesen ismerteti.

Harmadik szakasza a könyvdíszítésnek van szentelve, mely úgy az illusztráció, mint a könyvkötés terén elért összes technikai vívmányokat gondos figyelemmel felöleli. Becsessé teszi e szakaszt a könyvvel foglalkozók előtt az, hogy mindazon eljárási módokkal megismertet, a melyek szorosabban csak a technikai munkát végzőket érdeklik.

A negyedik szakasz végül a könyvlajstromok különféle rendszerével s a szerkesztési módok czélszerűségével ismertet meg. Nem ismeretlen dolgok ezek, s annyi rendszert ismerünk már e téren, hogy csaknem felesleges dognak látszik ezzel külön foglalkozni, de olyan kedvesen s oly józan okoskodással állítja elénk a szerző e mindennapi dolgot, hogy minden esetre figyelmet érdemel. A józan ész diktálja a szabályokat, melyeket e téren követnünk kell, de ha e szabályokat rendszeres egymásutánban s világos indokolással ellátva helyezzük magunk elé, sokkal fontosabbnak fognak feltűnni, mint egyébként gondoltuk volna.

Figyelemre méltók a szerző megjegyzései, melyek a könyvcenzurára vonatkozó adatoknak a lajstromba való bevitelét magyarázzák.

Lajstromait nem csupán a könyvtárak, hanem a könyvkereskedők céljaira is szánta. E végből közli a Hinrich-féle lajstromot, melyet a németországi könyvkereskedők használnak,

Érdekes részét képezi e szakasznak a repertorium, mely a könyvre vonatkozó irodalomnak minden ágát felöleli. Az általános repertoriumokat részletesek követik, melyek a theológiát, jogtudományt, orvostudományt, stb. különállóan tárgyalják. A tudománykörök szerint csoportosított repertoriumokat egyes országok ismertetései követik. Ezek között van Magyarország is, sajnos azonban csupán Kertbeny és Petrik képviselik munkáikkal,

Az első könyvnyomtatóhelyek betűrendes jegyzéke következik erre, Roger Manual of Bibliography című műve nyomán. Itt találjuk a magyarországiak közül Budát 1473-as évszámmal, Debreczent 1562-es év alatt, Galgócztot 1584-es évvel, Nagy-Szebent 1575-ös év alatt és Sárvárt 1539-es évvel, végül Szegedet 1567-es évvel, Nagyszombatot 1578 alatt. Aránylag elég szép szám képviseli a magyarországi első nyomtató műhelyeket, s egy kis kiegészítéssel teljes számukat is megalkothatnók.

A munka befejezését egy szótár képezi, mely a régi és újabb könyvekben előforduló rövidítéseket s egyes kevésbé ismert műszavak magyarázatát tartalmazza. Gyakorlati szempontból, főleg kezdő könyvtárnokok és könyvkereskedők számára nagyon czélszerű és használható összeállítás.

A végső benyomás, melyet e kis könyv forgatása után nyerünk az, hogy sok dolog van benne, a mit már régtől fogva ismerünk s a melyet nem csupán könyvtárnokok, de laikusok is jól

tudnak; van azonban viszont nagyon sok olyan dolog is, a melyről nincs világos képünk, s a melynek magyarázatát alkalom adtán nagyon nehéz megtalálnunk. Olyanok számára pedig, kik a könyvre vonatkozó ismereteket most akarják megszerezni, nagyon melegen ajánlható kézikönyv, mert világosan, áttekinthetően s könnyed modorban tárja elénk azt a tárgyat, a mely önmagában véve elég száraz.

Dr. Grün Albert.

Albert Cim. *Une bibliothèque. L'art d'acheter les livres, de les classer, de les conserver et de s'en servir.* Paris. 1902. Ernest Flammarion. XII, 488 l. 8-r. Ára 10 fr.

Franciaország könyvtártani irodalma az elmúlt évben ismét gyarapodott egy kedvesen megírt, szinte hézagpótló művel. Rövid hat év alatt ez már a negyedik ily tárgyú munka s ha mégis hézagpótlónak neveztük, az abban leli magyarázatát, hogy e négy könyv mindegyike a közönség más-más körének van szánva s ennek megfelelően más-más szempontból választja meg s dolgozza fel az anyagot. Mig *Graesel* bibliotheconomiájának francia átdolgozása szinte kizárólag a szakköröknek szólva, a könyvtári ismeretek magasabb, tudományos rendszerezésével tűnik ki, addig *Maire* kézikönyve elsősorban a francia egyetemi könyvtárak számára íratott, *Rouveyre* tizkötetes munkája pedig a gazdag bibliofílek, sőt bibliomanok előkelő, de gyakran beteges társaságát szolgálja. Ezekkel szemben *Albert Cim* főleg a *tanuló ifjuságnak* szánta könyvét. »Első sorban — úgymond — ezekre a buzgó, de alázatos ujonczokra gondoltam, kiket Fortuna asszony nem igen kegyel s a kik szerény könyvtárak gyarapítására és rendben-tartására csakis szűkös összegeket áldozhatnak.« Tudtunkkal — újabban — ez az első ily fajta kísérlet s mint ilyen, bizton megérdemli hogy röviden foglalkozzunk vele.¹

Az első bevezető fejezet a könyvgyűjtés és olvasás nemes szenvedélyéről szól. Szerző e részben — a francziáknál szokásos szellemességgel — cseveg a könyvek egykori drágaságáról s mostani, viszonylagos olcsóságáról; azután ismerteti két hatalmas vetélytársát, az ujságot és a sportot, melyek túltengése komoly veszedelembé dönti a könyvvásárlás kedves erényét s végül híres embereknek a kikölcsönzés létjogosultságáról elhangzott nézeteit köti bokrétába. — A II—V. fejezet azután magával a könyvvel, annak külső kellékeivel foglalkozik. Először a papirosról beszél, az aránylag szűk téren (37—63. ll.) ügyesen összefoglalva mindazt a mit a laikus *amateur*-nek történeti fejlődéséről, gyártása módjairól, különböző fajairól, e fajok előnyeiről és hátrányairól tudnia kell, miközben azonban több oly részletre is kiterjeszkedik,

¹ Az első munka különben, mely a lyceumi növendékekre is figyelemmel volt, mintegy száz év előtt (1806.) jelent meg, *C. F. Achard* tollából.